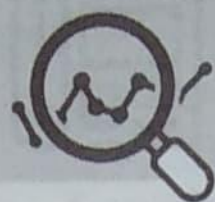

Liberal markets

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
& ΑΝΑΠΤΥΞΗΤΩΝ ΔΡΟΣ ΧΑΡΗ ΒΛΑΔΟΥ,
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ,
ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΜΕΡΤΖΗ

Βασισμένοι σε πρόσφατες επιστημονικές μελέτες της ερευνητικής ομάδας του «Stra.Tech.Man Lab», ολοκληρώσαμε έναν κύκλο δημοσιεύσεων στον οποίο το κύριο ερευνητικό συμπέρασμά μας είναι η ανάγκη για μία ανατοποθετημένη μέθοδο μελέτης της επιχειρηματικότητας διαμέσου μιας πολυεπίπεδης προσέγγισης του κοινωνικοοικονομικού συστήματος⁽ⁱ⁾. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της ανάλυσης του «ιστού ανταγωνιστικότητας» που διατυπώσαμε σε θεωρητικούς όρους και προτείνουμε ως βασικό αναλυτικό εργαλείο, υποστηρίζουμε πως αυτός ο «ιστός ανταγωνιστικότητας» υφίσταται, στην ουσία, ως ένα πλέγμα επάλληλων υποσυστημάτων, πάνω στο οποίο επιδρούν οι εξελικτικές δυναμικές που αρθρώνονται, συγχρόνως:

- 1) στο μικρο-επίπεδο της επιχείρησης,
- 2) στο μεσο-επίπεδο των επιμέρους κλάδων και επιχειρηματικών συσσωματώσεων (τοπικά/περιφερειακά clusters και επιχειρηματικά οικοσυστήματα), και
- 3) στο μακρο-επίπεδο, το οποίο δομείται μέσα στα ειδικότερα περιβάλλοντα της οικονομικής, τεχνολογικής/γνώσιακής, πολιτισμικής, δημογραφικής και περιβαλλοντικής ταυτότητας κάθε κοινωνικοοικονομικού χώρου.

Υπ' αυτή την έννοια, η ανταγωνιστικότητα και η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε κάθε χωρικό και κλαδικό πλαίσιο δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως κάτι το «εξωγενές» στο σύστημα, αλλά ως κάτι το οποίο είναι εξελικτικά αναπαραγόμενο. Συγκεκριμένα, στην αναλυτική οπτική του «ιστού ανταγωνιστικότητας», οποιαδήποτε συστημική «διαταραχή», θετική ή αρνητική, αναπτυξιακή ή κρίσιακή, απ' όπου και αν προέρχεται, δεν μπορεί παρά να αλλάζει την ισορροπία ολόκληρου του συστήματος, μεταδιδόμενη με τη μορφή συστημικής επίδρασης σε όλα τα επιμέρους υποσυστήματά του. Κάθε επιμέρους δυναμική μπορεί να οδηγήσει είτε σε «φαύλους» είτε σε «ενάρτους» αναπτυξιακούς κύκλους τα διάφορα χωροθετημένα κοινωνικοοικονομικά συστήματα.

Ειδικότερα μάλιστα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, γίνεται σαφές πως κάθε χωρικό επίπεδο που υποδέχεται και υλοποιεί το ενδιαφέρον για επενδύσεις, δημιουργεί ρόες που διαχέονται στα διάφορα επιμέρους κοινωνικοοικονομικά συστήματα του πλανήτη και κατ' αυτόν τον τρόπο τα αναδιαμορφώνουν ακατάπαυστα, μέσα σε μια διαρκή σχέση ανταγωνισμού και συνεργασίας (συν-ανταγωνισμός). Από την άποψη αυτή, τα διαφορετικά επίπεδα δόμησης των κοινωνικοοικονομικών συστημάτων -αλλά και τα ίδια τα κοινωνικοοικονομικά συστήματα ως σύνολα- είναι και αυτά «οργανισμοί» που

έχουν και εκφράζουν συγκεκριμένες δυνατότητες προσαρμογής και εξέλιξης. Δεν μπορούν να ξεπεράσουν αυτόματα και με μηχανιστικό τρόπο τους συγκεκριμένους δομικούς περιορισμούς της ιστορικής τους τροχιάς, ούτε μπορούν να «μεταμορφωθούν» από τη μία μέρα στην άλλη.

Αναλύοντας, λοιπόν, με βάση το συγκεκριμένο θεωρητικό σχήμα, καταφέρνουμε να εντοπίσουμε και πού οφείλεται και από πού πηγάζει κυρίως η ανεπάρκεια της ανταγωνιστικότητας ενός κοινωνικοοικονομικού χώρου σε κάθε ιδιαίτερη περίπτωση και να κατανοήσουμε κατ' αυτό τον τρόπο σε ποιο επίπεδο -μικρο, μέσο ή μακρο- πρέπει να εστιαστούν οι πολιτικές ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε αυτό.

Συγκεκριμένα, εφαρμόσαμε αυτό το «φίλτρο» για να μελετήσουμε τις πολιτικές ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας σε χώρες του ευρωπαϊκού Νότου κατά τα τελευταία περίπου δέκα χρόνια, εξετάζοντας κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις που αφορούν το φορολογικό σύστημα, την εργατική νομοθεσία, την καταγραφή περιουσίας, το πτωχευτικό δίκαιο, το διεθνές εμπόριο, τις κατασκευαστικές άδειες, την τήρηση των συμβάσεων, το ενεργειακό κόστος, την ευκολία στην πρόσβαση πιστώσεων, την προστασία μειοψηφικών επενδυτών και την

ευκολία έναρξης επιχείρησης στην κάθε χώρα. Αυτό που διαπιστώσαμε είναι πως αυτές οι χώρες επικεντρώνονται κυρίως σε πολιτικές που ανταποκρίνονται περισσότερο στο μακρο και μικρο-επίπεδο του «ιστού» τους, υποβιβάζοντας κατά μία έννοια τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στα δύο, το μεσο-επίπεδο: το επίπεδο δηλαδή άρθρωσης της ανταγωνιστικότητας που εδράζεται στην ιδιαίτερη σύνθεση των ιδιομορφών περιφερειακών συσσωματώσεων και των ειδικών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας. Διακρίνοντας αυτό το γενικότερο έλλειμμα και μελετώντας συγκεκριμένα την ελληνική περίπτωση, εντοπίσαμε ειδικότερα πως η πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων αντιμετωπίζει επίσης έντονες συγκριτικές αδυναμίες και σε όρους μικρο-επίπεδου, λόγω της σχετικής ανεπάρκειάς τους τόσο σε στρατηγικό όσο και σε τεχνολογικό και διαχειριστικό επίπεδο (προσέγγιση Stra.Tech.Man)⁽ⁱⁱ⁾.

Αυτή η ανεπάρκεια οδηγεί άλλωστε και στη διαρκή αναπαραγωγή της ανεπαρκούς καινοτομικότητας και εξωστρέφειας της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, πράγμα που αποτελεί και τη βασική πηγή της διαιωνιζόμενης κρίσης του εθνικού

κοινωνικοοικονομικού μας συστήματος, πέ-
ραν της συχνά πλημμελούς δημοσιονομικής
και θεσμικής διαχείρισης εκ μέρους διαφόρων
κυβερνήσεών μας.

Σε αυτό το πλαίσιο, προτείνουμε την όσο το δυνατόν ταχύτερη ίδρυση μηχανισμών συντονισμού και ενίσχυσης της τοπικής ανάπτυξης και καινοτομίας στην Ελλάδα ως μία αποκεντρωμένη και ευέλικτη πολιτική σύνθεσης παρεμβάσεων μικρο και μεσο-επίπεδου (iii). Αυτά τα Ινστιτούτα Τοπικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ITAK), όπως τα αποκαλούμε, θα μπορούσαν να διασυνδέσουν αποτελεσματικότερα τα πανεπιστήμια, την ιδιωτική πρωτοβουλία και την κρατική παρέμβαση έχοντας ως κεντρικό στόχο τη συστημική διάγνωση και ενίσχυση του καινοτομικού δυναμικού των επιχειρήσεών μας, μέσα στα ειδικότερα χωρικά και κλαδικά περιβάλλοντα που αυτές λειτουργούν. Διευρύνοντας έτσι τις αναπτυξιακές διεξόδους προς τους ανερχόμενους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως και εμπλουτίζοντας συστηματικά το παραγωγικό δυναμικό των διαφόρων περιοχών της πατρίδας μας.

Αυτό το «εργαλείο» φαίνεται πως καθίσταται όλο και πιο άμεσα αναγκαίο στις τρέχουσες συνθήκες βαθιάς αναδιάρθρωσης του παγκόσμιου καπιταλισμού, οι οποίες επιταχύνονται, μάλιστα, και από τον «σεισμό» της κρίσης του κορωνοϊού που βιώνουμε παγκοσμίως. Εκτιμούμε πως δεν υπάρχουν, πλέον, πολλά περιθώρια αναμονής. Ήδη έχουμε καθυστερήσει πολύ.

i. Βλέπε ενδεικτικά τα εξής:

-Vlados Ch., Chatzinikolaou D., & Demertzis M. (2020). Policies to foster entrepreneurship: Elements from the European experience in the integrated micro-meso-macro analytical perspective. *Journal of Entrepreneurship and Business Innovation*, Τόμ. 6, Νο. 2, σσ: 47-69. Διαθέσιμο στο: <http://www.macrothink.org/journal/index.php/jebi/article/view/16194>

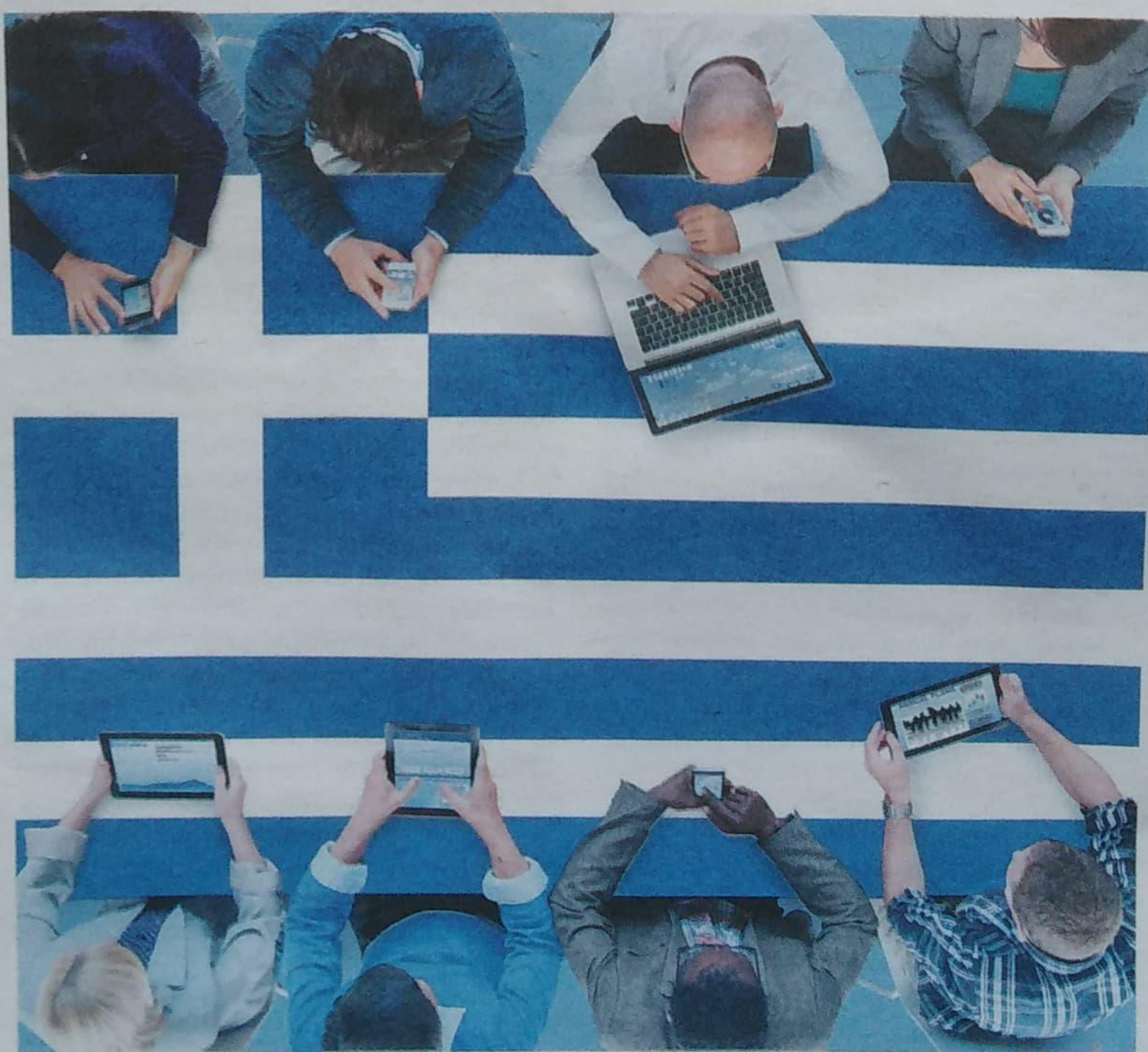
-Vlados Ch., Chatzinikolaou D., & Demertzis M. (2019). Entrepreneurship boosting policies in Europe: The European South case. Στο *International Conference on Applied Business and Economics (ICABE) 2019*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 21-23 Οκτωβρίου. Διαθέσιμο στο: https://icabe.gr/wp-content/uploads/2019/10/PROCEEDINGS_ICABE_19.pdf

-Vlados Ch. (2019). Porter's diamond approaches and the competitiveness web. *International Journal of Business Administration*, Τόμ. 10, Νο. 5, σσ. 33-52. Διαθέσιμο στο: <http://sciedupress.com/journal/index.php/ijba/article/view/16224>

-Vlados Ch., & Chatzinikolaou D. (2020). Trends on the conception of competitiveness and modern industrial policy: The emergent field of a new synthesis. *European Journal of Business and Innovation Research*, Τόμ. 8, Νο. 1, σσ. 1-18. <https://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Trends-on-the-conception-of-competitiveness-and-modern-industrial-policy.pdf>

ii). Vlados Ch., & Chatzinikolaou D. (2019). Crisis and entrepreneurship in Greece: Present, past, and evolving trends. Στο 6th International Conference on Applied Economics «Institutions & The Knowledge Economy». Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, 30 Μαΐου - 1 Ιουνίου (forthcoming). Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/333652675-Crisis_and_entrepreneurship_in_Greece_Present_past_and_evolving_trends

iii) Vlados Ch., & Chatzinikolaou D. (2019). Developments on helix theory: Exploring a micro-evolutionary repositioning in Stra.Tech.Man terms. *International Journal of World Policy and Development Studies*, Τόμ. 5, Νο. 10, σσ. 87-99. Διαθέσιμο στο: <https://arpgweb.com/journal/11/archive/10-2019/10/5>

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ανάγκη μιας «οργανικής» προσέγγισης και παρέμβασης για την Ελλάδα